

Zásady efektivní výuky měkkých dovedností a zkušenosti z českých škol – Skills Builder v praxi

ROMANA ŠLOUFOVÁ

Jak měkké dovednosti rozvíjet tak, aby žáci měli možnost dostat se v jejich rozvoji co nejdále, je ústředním tématem následujících řádků. Metodika Skills Builder se zaměřuje na osm měkkých dovedností. Více o každé z nich se můžete dočíst v předchozích číslech tohoto časopisu z roku 2021 a 2022.

Téma měkkých dovedností a jejich klíčová role při uplatnění na trhu práce se stále více dostává do popředí zájmu v souvislosti se současnými krizemi a s diskusí nad proměnou společnosti.¹ Pokud chceme připravit děti na život, který je čeká, je třeba tyto změny reflektovat a zapracovat do vzdělávacích systémů co nejdříve. Rada Evropské unie (2018²) v rámci doporučení o klíčových kompetencích pro celoživotní učení definovala celkem 8 klíčových kompetencí a udala tak jasný směr. V návaznosti na to v rámci Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030³ představují klíčové kompetence jeden ze dvou základních strategických cílů. V současné době probíhají v České republice práce na revizi Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, v němž klíčové kompetence (kombinace znalostí, dovedností, postojů a hodnot) hrají stěžejní roli.⁴ Vědět, jak konkrétně ke kompetencím a jejich rozvoji může pedagog ve třídě přistoupit, je dalším klíčovým krokem k tomu, abychom děti mohli vybavit pro život, který je čeká. Metodiku Skills Builder zde SCHOLA EMPIRICA, z. s., představuje jako konkrétní nástroj pomoci učitelům, jako jednu z cest, kterou je možné se vydat při rozvoji klíčových kompetencí – dovedností žáků v základních školách. A nabízí také metodickou podporu spojenou se zaváděním tohoto nástroje do praxe.

Metodika Skills Builder

Metodika Skills Builder je pomocníkem rozvoje měkkých dovedností u žáků ve věku 6–15 let. Pomáhá rozvíjet 8 měkkých dovedností: 1. schopnost naslouchat, 2. prezentační

dovednosti, 3. schopnost řešit problémy, 4. kreativní myšlení, 5. pozitivní nastavení, 6. cílevědomost, 7. vůdčí schopnosti 8. týmová práce.

Jednotlivé dovednosti jsou rozděleny do 16 kroků. Pro každý krok je definován cíl, tj. co by žáci měli při jeho zvládnutí umět, a jsou popsány dílčí znalosti a strategie, jak cíle dosáhnout a danou dovednost tak postupně rozvíjet. Tyto dílčí části jsou strukturovány tak, aby je pedagogové mohli snadno použít ve třídě.

Zásady výuky měkkých dovedností

U zrodu metodiky stál v roce 2009 středoškolský učitel Tom Ravenscroft, který pracoval ve státní škole v Londýně. Svým žákům se snažil předat to nejlepší ze svých zkušeností a znalostí. Při výuce však stále narážel na zásadní disproporci mezi tím, kolik pozornosti se věnuje výuce znalostí a kolik rozvoji měkkých dovedností žáků, tedy mezi tím, co žáci skutečně potřebují, aby měli šanci obstát v životě, který je za branou školy čeká, a obsahem učebních osnov. Proto ve spolupráci s odborníky na rozvoj měkkých dovedností, pedagogy a zaměstnavateli vyvinul metodiku Skills Builder a inicioval vznik

¹ OECD Skills Outlook 2021: Learning for Life. Paris: OECD Publishing, 2021, s. 182–185. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/0ae365b4-en>.

² Doporučení Rady ze dne 22. května 2018 o klíčových kompetencích pro celoživotní učení. Úřední věstník Evropské unie, 2018. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)).

³ Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+. 2020. Dostupné z: <https://www.edu.cz/strategie-vzdelavaci-politiky-cr-do-roku-2030/>.

⁴ Hlavní směry revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2022. [Materiál k projednání bez rozpravy č. j.: MSMT-21618/2022-3.]

komunity Skills Builder Partnership, která stojí na přesvědčení, že rozvoj měkkých dovedností by měl být běžnou součástí dobrého vzdělání a odborné přípravy na pracovišti a že každý má schopnost tyto své dovednosti rozvíjet. Komunita Skills Builder Partnership má dnes své členy po celém světě a také v České republice.

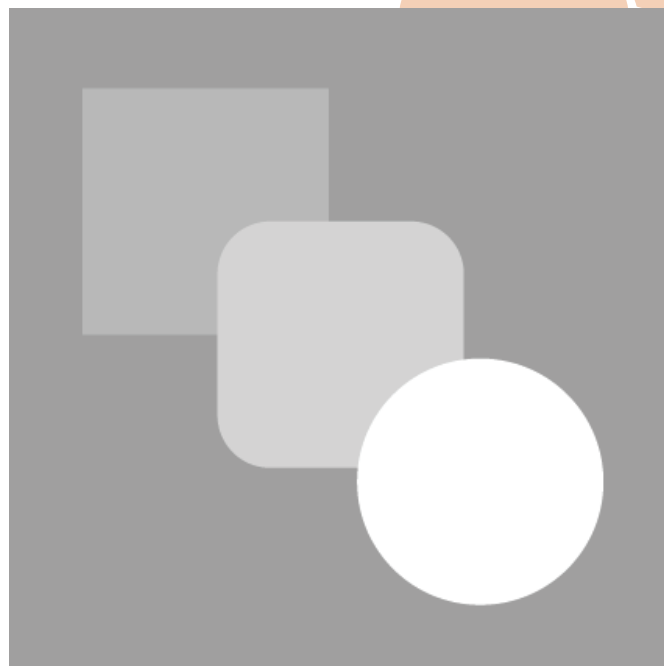
V současné době již existuje celá řada škol, kterým se podařilo nastavit rozvoj měkkých dovedností žáků jako svou prioritu a běžnou součást vzdělávání. Jako ocenění těchto snah a dobré praxe mezi školami vznikla certifikace Skills Builder Awards.

Certifikace Skills Builder Award má tři úrovně:

- Zlatý certifikát pro školy, které usilují o vysokou kvalitu v rozvoji měkkých dovedností žáků
- Stříbrný certifikát pro školy, které rozvíjí měkké dovednosti žáků na vysoké úrovni
- Bronzový certifikát pro školy, které dosáhly v rozvoji měkkých dovedností velmi vysoké úrovně a staly se modelem pro další školy

Ocenění je postaveno na sledování úrovně **šesti klíčových zásad rozvoje měkkých dovedností** a mohou je získat školy, které představují inspiraci pro rozvoj měkkých dovedností podle Skills Builder v praxi. Tyto zásady vykrystalizovaly na základě desetiletých zkušeností s ověřováním metodiky ve školách a jsou podpořeny výsledky současných výzkumů. Aby snaha pedagogů byla skutečně účinná, musí se dovednosti vyučovat soustavně a musí se na ně zaměřit pozornost stejně jako u jazykové a matematické gramotnosti. Zásady platí v jakémkoli prostředí, jsou univerzální.

Přehled škol a jejich úrovně naplňování klíčových zásad je možné sledovat na webu <https://www.skillsbuilder.org/showcase>. Dobrou praxi zde představují školy z celého světa. V současné době na bronzový certifikát dosáhly také dvě školy z České republiky: Základní škola Litomyšl U Školek a Základní škola pro žáky s narušenou komunikační schopností Hradec Králové. Zástupci těchto českých škol za klíčové přínosy metodiky Skills Builder považují snadnou aplikovatelnost, její rozdělení do dílčích částí a širokou škálu dostupných podpůrných materiálů. Metodika jim pomáhá cíleně rozvíjet u žáků měkké dovednosti v rámci různých předmětů. Na základě jejich zkušeností vám můžeme dále ukázat, jak je možné šest zásad rozvoje měkkých dovedností aplikovat v praxi české základní školy.

V jednoduchosti je síla

Pro dosažení nejlepších výsledků při rozvoji základních měkkých dovedností je klíčové zaměřit se na používání stále stejných výrazů. A to skrze proškolení pedagogů v měkkých dovednostech a metodikách, jak je u žáků rozvíjet; upevnování povědomí o rozvíjených měkkých dovednostech u žáků pomocí vizuálních pomůcek umístěných ve třídách, na chodbách; informování rodičů.

Proč je to důležité pro žáky?

Výrazů spojených s měkkými dovednostmi je celá řada, často se zaměňují, což pro děti může být matoucí. Těžko si potom mohou utvořit jasnou představu, co určitá dovednost konkrétně znamená a co zahrnuje.

Jak naplňování zásady vypadá v praxi?

„Ve třídách jsme umístili plakáty s logy jednotlivých dovedností, pro zvýšení povědomí o probíhajícím projektu Skills Builder v naší škole jsme umístili na školní chodby nástěnky s plakáty, které znázorňují všech sedm dovedností.“ (Simon Schwab, ZŠ pro žáky s NKS Hradec Králové)

„Všichni zapojení pedagogové byli proškoleni a vedou si své profesní reflektivní portfolia. Ta obsahují výstupy z pilotování dané dovednosti, a to včetně evaluace a reflexe hodiny a názorných příkladů. Získané poznatky jsou poté na konci měsíce pravidelně reflektovány a probíhá diskuse s ostatními pedagogy v rámci pravidelných setkání.“ (Simon Schwab, ZŠ pro žáky s NKS Hradec Králové)

„Publikovali jsme také článek ve školním časopise a rodičům jsme program představili na rodičovských schůzkách.“ (Simon Schwab, ZŠ pro žáky s NKS Hradec Králové)

METODICKÁ ČINNOST

„Během roku jsme uskutečnili několik setkání pedagogů a seznamovali je nejen s metodikou Skills Builder, ale také s aktivitami, které jsme s nimi vyzkoušeli. Tyto aktivity se dají využít v každém předmětu a je na jednotlivých vyučujících, jak je využívají.“ (Andrea Hanušová, 2. Základní škola Litomyšl)

Začněte v raném věku a nepolevujte

Čím dříve se začnou u dětí a mladých lidí měkké dovednosti rozvíjet, tím více času na jejich osvojení získají. Měkké dovednosti jsou klíčové nejen pro budoucí uplatnění na trhu práce, ale přispívají k úspěchu ve všech oblastech života.

Proč je to důležité pro žáky?

Čím dříve se děti naučí pozorně naslouchat a vyjadřovat své myšlenky, tím budou lépe zvládat látku v rámci výuky. Čím dříve se naučí samy si stanovit své cíle, tím dříve také převzou odpovědnost za své pokroky, ať již ve vzdělání, či v jiných oblastech.

Jak naplňování zásady vypadá v praxi?

„S principy Skills Builder se snažíme pracovat už od prvních tříd a pokračovat až do devátých. Velmi se nám osvědčila vzájemná spolupráce mezi osmými a prvními třídami, kdy osmé třídy jsou pro prvňáčky během jejich prvního roku ve škole patrony a pomáhají jim s nejrůznějšími úkoly. V ostatních třídách je práce se Skills Builder individuální v rámci kolektivu a hodně záleží na jednotlivých vyučujících.“ (Andrea Hanušová, 2. Základní škola Litomyšl)

Sledujte výsledky

Klíčové je zaměřit se na reflexi pokroku rozvoje měkkých dovedností u žáků. Sledování výsledků pomáhá určit, na jaké úrovni v dané dovednosti jsou, kde jsou jejich silná a slabá místa a jaký další krok je pro ně vhodný.

Proč je to důležité pro žáky?

Průběžné hodnocení umožňuje definovat, na jaké je žák úrovni a jaké jsou jeho potřeby pro další posun. Poskytování formativního hodnocení podporuje vnitřní motivaci dětí. Když žák sleduje své pokroky, je schopen převzít zodpovědnost za své učení.

Jak naplňování zásady vypadá v praxi?

„Zatím stále diskutujeme nad tím, jakým způsobem zaznamenávat výsledky a progres u žáků. Zamýšleli jsme se nad možnostmi zavedení různých sešitů a speciálních záznamníků pro každého žáka, avšak ani jedna z navržených variant nás zatím nepřesvědčila o správné funkčnosti. Tuto oblast necháváme prozatím otevřenou.“ (Andrea Hanušová, 2. Základní škola Litomyšl)

„Rozvoj dovedností u žáků hodnotíme průběžně slovním hodnocením. Důraz klademe také na dlouhodobý rozvoj žáků prostřednictvím formativního hodnocení. Dále u našich žáků rozvíjíme schopnost sebereflexe, kdy využívají barevné smajlíky, aby sami zhodnotili porozumění danému učivu a svou činnost v rámci vyučování. Často také využíváme diplomy znázorňující jednotlivé dovednosti a odměňujeme jimi žáky, kteří dosáhnou v dané dovednosti určité úrovně.“ (Simon Schwab, ZŠ pro žáky s NKS Hradec Králové)

Zaměřte se na konkrétní úkol

Rozvoj dovedností by měl být postaven na tom, co se žák doposud naučil, a při osvojování dalšího kroku je třeba se zaměřit na to, co je nové a co se má v daném kroku žák naučit. Proto je přínosné pravidelně věnovat čas přímé a cílené výuce měkkých dovedností (např. část třídnické hodiny) se zaměřením – na jeden konkrétní krok vybrané dovednosti.

Proč je to důležité pro žáky?

Děti mají možnost zaměřit se na jeden konkrétní krok a dovednost – tj. konkrétní cíl – a následně sledovat a vidět jasněji svůj pokrok.

Jak naplňování zásady vypadá v praxi?

„Zatím s metodikou nejvíce pracujeme v třídnických hodinách. Ty u nás probíhají každý týden ve stejný čas, a tak pomocí Skills Builder můžeme pravidelně žáky seznamovat s konkrétními dovednostmi a kroky.“ (Andrea Hanušová, 2. Základní škola Litomyšl)

„Naše škola se věnuje dětem se speciálními vzdělávacími potřebami a z toho důvodu se soustředíme hlavně na individuální přístup k našim žákům. Další rozlišování potřeb pak probíhá na základě zkušeností učitelů s danými žáky a odvíjí se i od jejich specifík v učení.“ (Simon Schwab, ZŠ pro žáky s NKS Hradec Králové)

Dovednosti pravidelně procvičujte

Abyste urychlili pokrok při osvojování základních měkkých dovedností, měli byste je záměrně používat a posilovat při všech vhodných příležitostech. S tím je spojena přítomnost vizuálních pomůcek (plakátů dovedností), na které pedagogové odkazují.

Proč je to důležité pro žáky?

Pravidelné procvičování vede k posilování dovednosti. Pokud dílčí krok dovednosti pravidelně procvičujeme a opakujeme během určité doby, dochází k výrazně pomalejšímu zapomínání a dílčí krok dovednosti lépe ukotvujeme.

Jak naplňování zásady vypadá v praxi?

„V každé třídě visí na viditelném místě plakáty formátu A4 pro každou ze zásad. Díky nim se žáci lépe orientují, kterou dovednost procvičují. V rámci procvičování mohou učitelé využívat formulace z metodiky, ale do jaké míry je využívají, záleží na nich.“ (Andrea Hanušová, 2. Základní škola Litomyšl)

METODICKÁ ČINNOST

Uvádějte příklady ze života

Je důležité, aby si žáci uvědomili, že nabyté dovednosti mohou využít v nejrůznějších situacích běžného života. Co nejvíce pracujte na řešení reálných problémů a výzev.

Proč je to důležité pro žáky?

Děti potřebují vědět, že měkké dovednosti jsou důležité jak ve školním prostředí, tak mimo něj. Pokud jsou dovednost a konkrétní krok procvičovány v různých kontextech, umožňuje to dětem lépe využívat naučené dovednosti v prostředí mimo školu, v reálných každodenních situacích.

Jak naplňování zásady vypadá v praxi?

„Kromě procvičování měkkých dovedností v jednotlivých předmětech a v rámci třídnických hodin naše škola pořádá i další projekty a aktivity během školního roku, ve kterých mohou být dovednosti Skills Builder aplikovány. Jednou z nich byl Den se Dvojkou, který se uskutečnil 22. 2. 2022 a během

něhož měli žáci splnit 22 různých úkolů či výzev v časovém limitu 222 minut. Všichni pracovali ve dvojicích, které byly pro každý úkol jiné. Bylo tak vytvořeno ideální prostředí pro trénování měkkých dovedností. S metodikou Skills Builder se také pracuje v našem školním parlamentu a v kroužcích, které naše škola žákům nabízí.“ (Andrea Hanušová, 2. Základní škola Litomyšl)

Těchto šest zásad společně pomáhá strukturovat komplexní a účinný přístup, aby každý žák mohl během vzdělávání rozvíjet své měkké dovednosti na vysoké úrovni.

Chcete získat více informací o metodice „Skills Builder“?

Navštivte nové webové stránky <https://skillsbuilder.scholaempirica.org/>. Naleznete zde celou metodiku Skills Builder online na jednom místě, inspiraci v podobě aktivit do výuky a nabídku metodické podpory.

ZDROJE

- Enabling Enterprise. *IMPACT REPORT 2022*. 2022. Dostupné z: <https://www.skillsbuilder.org/impact>.
- Enabling Enterprise. *Skills Builder Award: Guide for Schools and Colleges 2021–22*. 2021. Dostupné z: <https://www.skillsbuilder.org/awardguide>.
- HANUŠOVÁ, A. *Case Study 2. Základní škola Litomyšl*. 2022. Dostupné z: <https://www.skillsbuilder.org/case-study/zakladni-skola-litomysl-u-skolek>.
- RAVENSCROFT, T. *Skills Builder Handbook for Educators. Teaching and assessing essential skills*. The United Kingdom: Skills Builder Partnership, 2022.
- RAVENSCROFT, T. a L. BAKER. *Towards a Universal Framework for Essential Skills: A Review of the Skills Builder Framework*. 2020. Dostupné z: <https://www.skillsbuilder.org/towards-a-universal-framework-for-essential-skills>.
- SCHWAB, S. a T. DOSTÁLEK. *Case Study ZŠ pro žáky s NKS Hradec Králové*. 2022. Dostupné z: <https://www.skillsbuilder.org/case-study/zs-logopedicka-hradec-kralove>.

Mgr. Romana Šloufová, projektová manažerka, Schola Empirica, z. s.

**SCHOLA
EMPIRICA**

